

{ Hjärtstopp: Drönare flyger med hjärtstartare }

Nr 3 2020

Forskning FÖR hälsa

CORONA

Succé för
fondens
satsning på
covid-19-
forskning

SID 20

26

forskargrupper får
covid-19-anslag

REPORTAGE

Hjärtpatienten
Lasse Åberg:
80 är det nya 50!

SID 24

Han klarade tuberkulosen

Eric har bara en fungerande lunga

SID 10

Hjärt-
Lungfonden

22

Möt Marie Wahren-Herlenius
som fått Stora Forsknings-
anlaget 2020

20

Läs om forsknings-
projekten som fått Hjärt-
Lungfondens särskilda
covid-19-anslag

16

Maria Lerm
i Linköping
forskar om
tuberkulos och
covid-19

Nr 3 2020

AKTUELLT 4

Nyheter och forskning om
hjärt- och lungsjukdomar

MIN HISTORIA 10

Eric drabbades av tuberkulos och
hamnade på sanatorium. Idag är
han en livskraftig 89-åring som
bävar för covid-19

EGEN INSAMLING 18

Maria Hartman har diagnosen
PAH och startade en egen
insamling på Facebook

KORSORDET 19

Lös korsordet och vinn boken
Livsviktigt!

REPORTAGE 24

Mångkonstnären Lasse Åberg, 80,
lever med pacemaker

VI PÅ HJÄRT-LUNGFONDEN 26

Möt Mattias Eliasson, controller
på Hjärt-Lungfonden

FRÅGA FORSKAREN 27

Anna Norhammar svarar på frågor
om coronavirus och diabetes

TRE FRÅGOR 28

Andreas Claesson berättar
om hur drönare med
hjärtstartare kan rädda liv

Som givare deltar du i kampen mot covid-19

SOMMAREN GÅR MOT sitt slut – detta minst sagt annorlunda år. Coronapandemin över-skuggar alltjämt det mesta och många av oss har ofrivilligt tvingats till en mer isolerad tillvaro. Att förlora stora delar av sitt sociala liv, att under långa perioder inte kunna krama nära och kära, tär på krafterna. Som vi alla vet är det ett nödvändigt ont. Mina tankar går ofta till alla som drabbats och de som sliter i sjukvården.

Jag kan med stolthet säga att vi på Hjärt-Lungfonden agerade snabbt på pandemin i våras. Vi tog initiativ till en extra anslagsutlysning för forskning om covid-19 kopplat till hjärt-, kärl- och lungsjukdom. Gensvaret från forskarvärlden blev enormt och i slutändan fick 26 forskningsprojekt dela på drygt 9 miljoner kronor. Du kan läsa om flera av projekten i tidningen.

Som givare är du alltså med och stöttar angelägen forskning som kan övervinna vår tids mest aktuella hot mot folkhälsan – covid-19-pandemin.

I det här numret möter du Eric, 89, som drabbades av tuberkulos i tonåren och låg på sanatorium. I ett annat reportage träffar du en annan covid-19-riskgruppsperson, mångkonstnären och hjärtpatienten Lasse Åberg, 80.

Jag kan avslöja att du kommer att möta Hjärt-Lungfonden i en något annorlunda skepnad framöver. Kärnan i vårt nya koncept är att hjärt- och lungsjukdomarna skördar fler människoliv än alla andra sjukdomar i Sverige och världen. Det här är något som gäller oss alla! Stort tack för ditt bidrag!

Kristina Sparreljung

Kristina Sparreljung
generalsekreterare, Hjärt-Lungfonden

Forskning för hälsa
ges ut av Hjärt-Lungfonden.

Adress: Biblioteksgatan 29,
Box 5413, 114 84 Stockholm
Telefon: 08-566 24 200
E-post:
tidningsredaktionen@hjärt-
lungfonden.se
Hemsida:
www.hjärt-lungfonden.se
Org nr: 802006-0763
Issn: 1653-9753

Ansvarig utgivare:
Kristina Sparreljung
Chefredaktör:
Nils Bergeå
Medredaktör:
Malin Byström Sjödin
Produktion:
Hjärt-Lungfonden.
Skribenter: Malin Byström Sjödin,
Nils Bergeå, Kristofer Kebbon.
Art Director: Pia Albinsson.
Omslagsfoto: Andreas Hillergren
Tryck: Åtta.45 Tryckeri AB

90 KONTO SVENSK INSAMLINGS KONTROLL

Organisationer med 90-konto kontrolleras regelbundet av Svensk Insamlingskontroll. 90-konto är en garanti för att pengarna används på rätt sätt.

Insamlingskonton
Pg 90 9192-7
Bg 909-1927

Gåvoservice
Telefontid: 8.00-18.00
Telefon: 0200-88 24 00
E-post: gava@hjärt-
lungfonden.se

Citera oss gärna,
men ange källan.

Hjärt-Lungfonden samlar in pengar till vetenskapligt utvald forskning och arbetar för ökad kunskap om forskningens betydelse, för att ge fler ett längre och friskare liv. Hjärt-Lungfonden bildades 1904 i kampen mot tuberkulos och vår vision är en värld fri från hjärt-lungsjukdom.

26

forsknings-
projekt

får dela på drygt 9 miljoner kronor i Hjärt-Lungfondens extrainsatta utdelning av anslag till forskning om covid-19 kopplat till hjärt- och lungsjukdom.

Hjärt- och lungsjuka riskerar drabbas hårt av covid-19

Det är väl känt att personer med hjärt- eller lungsjukdom och riskfaktorer som övervikt, diabetes, högt blodtryck och rökning är tydliga riskgrupper vid insjuknande i covid-19.

Av Socialstyrelsens intensivvårdsregister framgår att en fjärdedel av patienterna som intensivvårdades sista veckan i maj för covid-19 i Sverige hade en underliggande kronisk hjärt- eller lungsjukdom.

– Med en bakomliggande hjärt-lungsjukdom kan symtomen av covid-19 bli allvarliga. Risken att dö av viruset ökar. Forskningen om covid-19 och hjärt-kärlsjukdom måste därför intensifieras, säger Jan Nilsson, professor och ordförande för Hjärt-Lungfondens forskningsråd.

Hjärt-Lungfonden tog i våras initiativ till en särskild anslagsfördelning för forskare som vill forska på covid-19 kopplat till hjärt- och kärlsjukdom (se sidan 20-21).

Många forskare sökte särskilda covid-19-anslag

Hjärt-Lungfondens särskilda satsning på anslag till forskning på covid-19 kopplat hjärt- och lungsjukdom blev en stor framgång. Hela 132 ansökningar skickades in.

I våras utlyste Hjärt-Lungfonden en särskild anslagsfördelning för forskare som vill forska på covid-19 kopplat till hjärt- och kärlsjukdom.

– Vi tyckte att det var angeläget att snabbt öka insatserna för forskning på covid-19 med koppling till de miljontals människor vars sjukdomar vi redan stödjer forskning om. Forskarna hade möjlighet att söka både för forskning akut under pågående pandemi och mer långsiktigt, säger Kristina Sparreljung, generalsekreterare för Hjärt-Lungfonden.

Intresset från forskarvärlden lät inte vänta på sig. Fonden fick in 132

ansökningar, mycket fler än förväntat. Fyra bedömningsgrupper med experter vaskade i juni fram 26 projekt som styrelsen sedan bestämde att fonden kommer att stödja.

– Det har varit väldigt tillfredsställande att snabbt kunna skjuta till pengar till angelägen forskning om covid-19, säger Kristina Sparreljung.

På sidan 20-21 i denna tidning berättar vi om tre av de 26 projekten, som sammantaget får dela på drygt 9 miljoner kronor. I våra andra informationskanaler, exempelvis på vår hemsida, kan du läsa om fler.

Viktigt söka hjärtsjukvård trots coronapandemin

Under coronapandemins inledande veckor sjönk antalet personer som sökte vård för hjärtinfarkt kraftigt, vilket oroadе många hjärtläkare. Men efter en informationskampanj återvände antalet behandlade patienter till normala nivåer.

Flera hjärtkliniker konstaterade att antalet patienter som söker för hjärtinfarkt minskade kraftigt under coronapandemins första veckor. Uppgiften bekräftades av data från det svenska hjärtinfarktregistret Swedeheart och SCAAR-registret, som registrerar alla som genomgår kranskärlsröntgen och behandlas med ballongvidgning (PCI). Fram till påskhelgen minskade antalet patienter som behandlades för hjärtinfarkt med ballongvidgning med 25 procent i hela Sverige och 40 procent i Stockholm.

Det här oroadе många hjärtläkare – riskerna med att undvika att söka sjukvård snabbt vid exempelvis svåra bröstsmärtor är stora. Risken ökar att drabbas av hjärtsvikt, arytmier och plötslig död.

Utvecklingen fick Hjärt-Lungfonden, Svenska Kardiologföreningen och Swedeheart att starta en gemensam informationskampanj i dagstidningar, TV, internet och sociala medier. En månad senare kunde man konstatera att antalet patienter som söker vård åter stigit till normala nivåer.

– Resultaten pekar på att patienterna har tagit till sig av våra budskap och återigen börjat söka vård vid symtom på hjärtinfarkt. Vändningen kom av allt att döma som ett direkt resultat av informationskampanjen, säger hjärtläkaren David Erlinge, ordförande för SCAAR-registret vid Skånes universitetssjukhus.

CORONA:

Framgång för kampanj på fem språk

För att nå ut med hälsovinsterna av rökstopp har Hjärt-Lungfonden tillsammans med Sluta Röka-linjen tagit fram en kampanj på svenska, arabiska, somaliska, persiska och engelska.

Coronapandemin har lett till oro bland många rökare efter rapporter om att rökning kan vara en riskfaktor för svårare sjukdom vid covid-19. Statistik från Folkhälsomyndigheten visar dessutom att utlandsfödda svenskar är överrepresenterade bland dem som smittats av viruset.

Mot denna bakgrund har Hjärt-Lungfonden tillsammans med Sluta Röka-linjen tagit fram en kampanj på svenska, arabiska, somaliska, persiska och engelska.

– Vi vill nå ut med att vi finns för den som vill sluta, både under och efter pandemin, säger Annelie Johansson, driftansvarig på Sluta Röka-Linjen.

Kampanjen har fått stor uppmärksamhet i sociala medier, i synnerhet har den arabiskspråkiga versionen fått många kommentarer och positiva reaktioner. Resultatet syns också i antalet inkommande samtal där man efterfrågar stöd på de utvalda språken.

Drönare flyger skarpt med hjärtstartare

Hjärt-Lungfonden stöder en av världens första studier där hjärtstartare flygs ut med hjälp av drönare till personer som drabbats av plötsligt hjärtstopp

I sommar flyger drönarna skarpt som komplement till ambulans vid hjärtstopp-larm i Kungälv, Torslanda och Fiskebäck. Bakgrunden är att nära nio av tio som drabbas av plötsligt hjärtstopp dör. Forskarna vill därför hitta nya metoder för att få fram hjärtstartare till de sjuka.

– Vi har i tidigare studier sett

att drönare har en stor tidsmässig potential jämfört med ambulans, vi kan vara på plats inom en till fyra minuter efter ett 112-larm, säger Andreas Claesson, ambulanssjuksköterska och docent vid Hjärtstoppscentrum, Karolinska institutet.

Läs mer om studien i intervjun med Andreas på sidan 28.

Även lätt fysisk aktivitet skyddar ditt hjärta

Även lätt fysisk aktivitet har goda förebyggande effekter på hjärt- och kärlsjukdomar – hos både kvinnor och män.

Lätt fysisk aktivitet kan fungera förebyggande för personer med det så kallade metabola syndromet och skydda dem från att drabbas av hjärt-kärlsjukdomar. Det visar en ny studie från Gymnastik- och idrottshögskolan, GIH, och Karolinska institutet som fått stöd av Hjärt-Lungfonden. Metabola syndromet innebär samtidig förekomst av bland annat nedsatt insulinkänslighet, rubbad blodfettbalans och högt blodtryck.

– Våra resultat visar att individer med metabola syndromet som var lätt fysiskt aktiva vid studiestart hade

33 procents lägre risk att insjukna i hjärt-kärlsjukdom och 30 procent lägre risk att avlida i hjärt-kärlsjukdom, jämfört med individer med metabola syndromet som var stillasittande, säger Elin Ekblom Bak, en av studiens förstaförfattare och docent vid Gymnastik- och idrottshögskolan, GIH.

STUDIEN PUBLICERADES NYLIGEN I DEN VETENSKAPLIGA TIDSKRIFTEN EUROPEAN JOURNAL OF PREVENTIVE CARDIOLOGY

Lev livet med Mai-Lis Hellénus

Leva livet är en ny bok med fokus på en hälsosam livsstil och bättre livskvalitet, av livsstilsprofessorn Mai-Lis Hellénus och professor Tommy Cederholm.

Boken, som vilar på en vetenskaplig grund, vänder sig framför allt till dem som är femtio plus. I boken varvas råd om hälsosam mat och dryck med hur mycket fysisk aktivitet våra kroppar behöver samt vad vi kan göra för att må bättre både i dag och resten av livet. I boken medverkar även professor Harry Flam som förmedlar tips kring ekonomi.

2020 infaller World Heart Day

Tipsa oss!

Vad vill du läsa om i Forskning för Hälsa?
Skicka dina tips till
tidningsredaktionen@
hjärt-lungfonden.se

Nytt samarbete: TENNISHJÄRTA

I samband med Tennisens dag den 22 augusti gick startskottet för ett nytt samarbete mellan Hjärt-Lungfonden och Svenska Tennisförbundet. På Tennisens dag anordnas familjeaktiviteter på många platser i Sverige. Det nya samarbetet går under namnet #tennishjärta. Håll utkik efter det i våra kanaler!

En minnesgåva ger hopp

Att ge en minnesgåva är ett fint sätt att hedra minnet av någon som stått dig nära. Minnesgåvan hjälper forskningen mot nya genombrott. Den finns kvar och gör skillnad när blommor och kransar blommat ut.

Läs mer på hjart-lungfonden.se/stod-oss/minnesgava.

SCAPIS: Hjärtbilder analyseras med artificiell intelligens

Inom ramen för befolkningsstudien SCAPIS utvecklas nu ett helautomatiskt analysverktyg som är baserat på artificiell intelligens, AI.

I ett första steg granskar verktyget stora mängder datortomografibilder (CT) på studiedeltagarnas hjärtan. Bilderna analyseras med hjälp av en algoritm som bygger på att radiologer har försett systemet med facit för vad som är friskt och sjukt. Projektet genomförs på samverkansplattformen AI Innovation of Sweden i Göteborg.

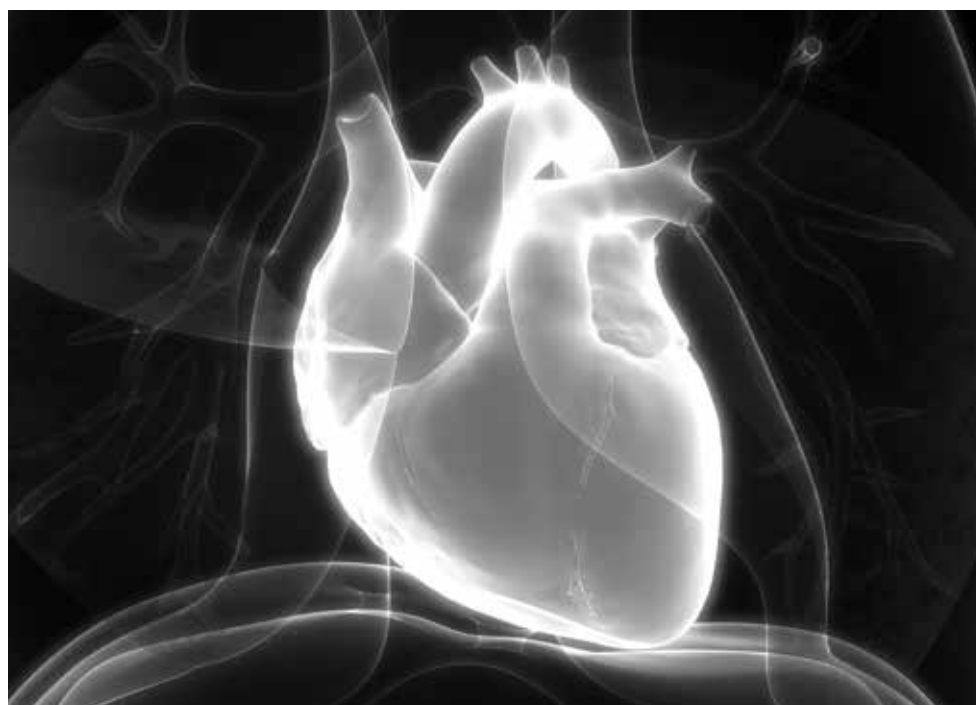
– För en tränad radiolog tar det en timme att analysera en hjärt-CT-undersökning. I vårt material har vi 30 000 bilder, och vi kan därför spara mycket tid på att få stöd av artificiell intelligens i dessa analyser, säger Göran Bergström, professor och huvudansvarig för SCAPIS-studien, till Sahlgrenska akademins nyhetssajt.

– Om man låter tjugo duktiga radiologer analysera samma bildmaterial kommer de till viss del att göra olika bedömningar. Människans förmåga att analysera bilder påverkas av trötthet, hunger eller dagsform. Med stöd av AI kommer vi få snabbare och mer

konsekvent bedömning av bilderna. Radiologerna sedan kan fokusera på de mer svårtolkade bilder där algoritmen går bet.

Den unika befolkningsstudien SCAPIS, som huvudsakligen finansieras av Hjärt-Lungfonden, syftar till att vi i framtiden bättre ska kunna förutsäga vem som kommer att drabbas av sjukdomar som hjärtinfarkt, stroke och KOL.

Satsar på livsstilsrelaterad forskning

Hjärt-Lungfonden satsar på ett nytt anslag på sex miljoner kronor till livsstilsrelaterad forskning med stöd av Norheds stiftelse.

Svenskarna blir allt mer stillasittande, motionerar allt mindre och äter inte tillräckligt hälsosamt. Mot bakgrund av de försämrade levnadsvanorna med ökad risk för hjärt-kärlsjukdom genomför Hjärt-Lungfonden nu en större satsning på livsstilsrelaterad forskning med stöd av Norheds stiftelse.

Ett nytt anslag på sex miljoner kronor ska komplettera Hjärt-Lungfondens ordinarie finansiering av preventions- och behandlingsforskning inom hjärt-kärlområdet.

– En stor andel av hjärt-kärlsjukdomarna liksom många andra vanliga sjukdomar i samhället är livsstilsrelaterade. Levnadsvanor som är både förebyggande mot och kan ses som behandling av kardiovaskulär sjukdom blir därför allt viktigare och här behövs mer forskning, säger Jan Nilsson, ordförande för Hjärt-Lungfondens forskningsråd.

Anslagen är i första hand inriktade på kost och fysisk aktivitet. De omfattar både pri-

mär och sekundär prevention samt behandling. I den mån det finns en koppling mellan livsstilsfaktorer och kronisk lungsjukdom kan även sådana studier beviljas anslag.

Ansökningsperioden startar

i oktober för forskning som ska genomföras med start 2021. Utlysningen av det totalt sex miljoner kronor stora anslaget kommer att ske varje år i tre år. Två miljoner kronor fördelas varje år.

Så bidrar en lott till att besegra hjärt- och lungsjukdomar

Vet du varför Postkodlotteriet finns? Det är för att bidra med pengar till ideella organisationer, eftersom vår övertygelse är att de gör världen bättre.

Hela överskottet från försäljningen går till ideella organisationer. Sedan lotteriet startade 2005 har det blivit mer än 11 miljarder kronor! Hjärt-Lungfonden har fått ta del av överskottet sedan 2007 och har hittills tagit emot 297 miljoner kronor.

Tack Hjärt-Lungfonden för allt ni gör, och tack alla som har en lott – ni möjliggör så mycket!

Åldersgräns 18 år. Gå in på stodlinjen.se om du eller en anhörig spelar för mycket. Mer info på postkodlotteriet.se

*Sandra Dahlberg
är vinstutdelare i Postkodlotteriet*

Eric lever livet med bara en lunga

SOM UNG POJKE DRABBADES Eric Johnsson av tbc och fick bo på ett sanatorium. Sedan dess har han levt med bara en lunga. Snart är han 90 år fyllda och är livrädd för att drabbas av covid-19. – Det skulle nog ta död på mig, konstaterar han.

TEXT MALIN BYSTRÖM SJÖDIN FOTO ANDREAS HILLERGREN

E

ric Johnsson bor i en trerumslägenhet i centrala Sölvesborg. Hit gick flyttlasset för tre år sedan efter att hustrun Gerd dog i sviterna av en hjärtinfarkt. Här lever Eric ensam, dottern Ann-Kristin gick också bort för

ett antal år sedan.

– Gerd och jag var perfekta för varandra. Vi bråkade aldrig under de 35 år vi var tillsammans. Hon var väldigt snäll och jag saknar hennes sällskap varje dag, säger Eric.

Gerd var den som bjöd in till middagar och bokade resor. Numera är många av de gemensamma vännerna borta eller har dragit sig undan.

– Det är faktiskt ganska svårt att beskriva hur ensamt det blev utan Gerd, konstaterar Eric.

MEN ERIC FÖRSÖKER se positivt på tillvaron. Hemma städar och plockar han, lagar mat som han fryser in, går och handlar och försöker spela golf när orken finns. Den nyinköpta bilen är en stor och viktig del i hans liv.

– Jag kör en runda varje dag. Till Gerds grav och till den plats där min dotter vilar. Jag kan åka till golfbanan för att se lite folk. Jag orkar inte spela som jag gjorde när Gerd levde men jag försöker och då använder jag golfbil, säger Eric.

I början av nästa år fyller Eric 90 år.

– Ja, tänk vad vilken gammal gubbe jag är! Men du vet, jag mår ganska bra. Jag har lite dålig balans, förra året trillade jag på tröskeln och fick ett slag mot huvudet och blodtrycket har blivit högt.

I tider med en pandemi som covid-19 har hans liv, liksom för många andra i riskgrupp, begränsats och är kantat av oro över att själv drabbas.

– Jag är livrädd. Med min bakgrund som

lung- och hjärtsjuk finns det nog bara en utgång om jag skulle drabbas. Jag skulle inte klara det, konstaterar han.

ERIC HAR VARIT väldigt sjuk några gånger i sitt liv och nära döden två gånger. Som ung drabbades han av tbc och för ett par år sedan fick han en ny hjärtklaff.

– Hjärtklaffen är från en amerikansk kalv. Jag tycker att det är roligt att berätta det. Och det är ju fantastiskt att den fungerar. Jag lever tack vare att jag har haft bra läkare och för att det har forskats mycket. Jag är tacksam och därför har jag valt att ge gåvor till Hjärt-Lungfonden, säger han.

Eric var 16 år när han fick diagnosen tbc. Det var en måndag, en vecka innan julaften, som han inte tog sig ur sängen.

– Jag fick hög feber och till sist kallade mamma på en doktor. Han konstaterade att jag hade drabbats av tbc. Ingen i familjen hade körkort, vi fick ringa efter en taxi. Jag fick åka till sanatoriet som fanns i norra Blekinge. Pappa följde med mig och ganska snart stod det klart att min ena lunga var drabbad. Läkaren gjorde klart att där skulle jag bli kvar. Pappa åkte hem och jag fick fira julen på sanatoriet.

I FAMILJEN VAR det bara Eric som hade smittas, föräldrarna och de två yngre systrarna klarade sig.

– Jag tror att jag smittades när jag var på en dans i för tunna kläder. Det var tjugo grader kallt och jag hade en tunn kavaj och lågskor, säger han och skrattar lite åt sitt fåfänga ungdoms jag.

”Jag tror att jag smittades när jag var på en dans i för tunna kläder”

Personligt

Eric Johnsson

Bor: Sölvesborg.

Ålder: 89 år.

Gör: Pensionär, ägnat hela sitt yrkesliv åt att sälja bilar.

Familj: Hustrun Gerd som dog 2017, dottern Ann-Kristin som dog 2009 samt barnbarn.

Intressen: Spela golf när orken finns, resa och äta god mat.

PÅ 1940-TALET VAR tuberkulos fortfarande en fruktad folksjukdom som orsakade många dödsfall i Sverige. Många av de som låg inlagda överlevde inte. Någon egentlig behandling fanns inte, att isolera patienterna var dock effektivt för att förhindra att andra smittades. Behandlingen, som Eric och många andra fick, bestod av frisk luft, våtvarma omslag, fiskleverolja, kalkpulver och tapp-

ning av vätska från lungorna.

– De gick in med en nål i lungsäcken och liksom tryckte ihop lungorna för att tömma dem. Det gjorde ont. Och jag minns att kalkpulvret såg ut som strössel. Annars är många av mina minnen svaga. Jag har kanske förträngt en del av det som var svårt och jobbigt, funderar han.

Eric fick vara kvar på sanatoriet i över ett år.

1904

Svenska nationalföreningen mot tuberkulos (sedermera Hjärt-Lungfonden) bildas med kronprins Gustaf i spetsen. Målet är att bekämpa dåtidens stora folksjukdom tuberkulos.

1905

Nationalföreningen startade sin första "dispensär". En sorts vårdcentral som spårade lungsjuka familjer och undervisade i hygien för att hindra smittspridningen.

1921

Två franska forskare lyckades framställa det första vaccinet mot tuberkulos. Det fick förkortningen BCG. Efter andra världskriget inleddes massvaccinering av barn.

Andra patienter, lika unga som han, dog. Men att han själv kunde vara nära döden var inte något han tänkte på.

– Det blev en vardag på sanatoriet. Vi åt i en gemensam matsal och det fanns en liten affär där jag köpte godis och tidningar. Jag kunde gå in på andra salar och prata med de som var inlagda. Men vi var ju i praktiken inlåsta,

vi fick inte riskera att träffa allmänheten på grund av smittorisken. Jag var aldrig särskilt orolig för att jag skulle dö. Men däremot när jag kom hem, förstod jag att många av mina vänner hade varit oroliga för mig men också för att smittas själva.

UNDER MÅNGA ÅR fick Eric besöka en lungklinik för att röntga sina lungor och ta prover. Ibland var han trött och andfådd men på det stora hela tycker Eric att han har levt ett mycket bra liv med bara en fungerade lunga. Något återfall i sjukdomen har han aldrig drabbats av.

– Jag har haft ett bra jobb på Volvo, med resor över hela världen och jag har varit väldigt aktiv och i farten. Att leva med en lunga har faktiskt inte stört mig, jag har klarat av livet rätt bra ändå.

I början av 1900-talet dog ungefär en miljon européer varje år av tuberkulos. Sedan årsskiftet kämpar världen mot en annan sjukdom, covid-19, samtidigt som tbc i de fattigare delarna av världen dödar fler än covid-19.

– Visst finns det många paralleller mellan sjukdomarna. För att undvika att smittas av corona isolerar jag mig. Jag handlar mat när butiken har öppet för oss i riskgrupp och då bär jag plasthandskar. Jag tvättar och spritar händerna, jag bär munskydd.

MEDAN SVERIGE KÄMPAR mot en pandemi fortsätter livet för Eric hemma i lägenheten i Sölvesborg. Han blir glad när någon ringer eller säger hej i trapphuset där han bor. Varje dag saknar han sin Gerd och vuxna dotter, Ann-Kristin. Om livet hade varit som vanligt, utan en pandemi, skulle han ha gjort en resa till sina vänner i Tyskland.

– Då hade jag satt mig i bilen och åkt. Det hade varit underbart att ses och jag önskar att det kan bli av en dag.

Vill du veta mer om **Tuberkulos** kan du kostnadsfritt beställa vårt faktablad på Hjärt-Lungfonden.se.

1942

Den första skärmbildsbussen införskaffas. Utrustad med sjukvårdspersonal och röntgenutrustning genomförs tre miljoner undersökningar i kampen att besegra tbc mellan 1942–1947.

1943

Den svenska läkaren Jörgen Lehmann föreslog att paraaminosalicylsyra, kunde ha effekt mot tuberkulos. Ett nytt antibiotikum, streptomycin, blev en revolution i behandlingen av tuberkulos.

1950

PAS och streptomycin kompletterades med ett nypupptäckt antibiotikum, isoniazid. Läkemedlen gjorde tillsammans med BCG-vaccinet att dödligheten i tuberkulos minskade dramatiskt. Sanatorier över hela världen kunde stängas.

Bara en av tio individer som är smittad av tbc blir sjuk. Övriga har ett immunförsvar som klarar av att förstöra bakterierna. Samma mekanismer kan kanske skydda mot covid-19.

**”Mekanismer
i immun-
försvaret
kan skydda
mot smitta”**

M

MARIA LERM, professor i medicinsk mikrobiologi vid Linköpings universitet, är en av dem som har fått Hjärt-Lungfondens extra anslag för att forska

kring covid-19 och lungsjukdom. Tillsammans med sina forskarkollegor vill hon försöka ta reda på vilka förändringar som covid-19 ger i vår arvs massa. Sedan många år har Maria Lerm gjort liknande studier kring tbc.

– Vår idé är att covid-19 ger specifika epigenetiska förändringar i arvs massan. Sedan länge har vi sett att det vid tbc finns liknande mekanismer. Nu vill jag studera hur epigenetiska mönster i arvs massan påverkas vid genomgången covid-19-infektion, förklarar hon.

Epigenetiska förändringar innebär att arvs massan påverkas så att vissa gener slås av och andra slås på.

GENOM ATT SAMLA in prover från patienter som har haft covid-19 respektive tbc, vill hon undersöka om det finns liknande genetiska mönster mellan covid-19 och tbc.

– Vi vill undersöka om man kan koppla samman covid-19-sjukdomens svårighetsgrad med förekomst av de epigenetiska mönster som tuberkulosvaccinet eller närkontakt med tuberkulos ger. Vår teori är att detta hänger ihop med tränad immunitet som ökar immunförsvarets möjlighet till en bättre respons på en infektion, säger Maria Lerm.

Förhoppningen är att forskarnas analyser kan ge information både om covid-19-infektion och tbc samt hur svårighetsgraden efter covid-19 påverkar immuncellerna.

– Vi vill också se om vaccinet mot tbc kan skydda mot covid-19 och undersöka om vi kan använda informationen för att se om en person är skyddad mot ny infektion.

Teorin är att det finns liknande processer i vårt immunsystem både kring sjukdomen tbc och covid-19. Uppemot en fjärdedel av världens befolkning är infekterade av bakterien tbc och drygt tio procent av dem som har utvecklat aktiv tbc riskerar att dö om

Personligt

Maria Lerm

Titel: Professor i medicinsk mikrobiologi, Linköpings universitet.

Ålder: 46 år.

Bor: I Linköping.

Familj: Tre barn, sambo och två bonusbarn.

Bakgrund: Biolog.

Fritidsintressen: Djur och natur.

Dold talang: Kan cykla på enhjuling.

Motto: Lev livet med energi och glädje!

sjukdomen inte behandlas. En person som har haft tbc kan dessutom bli smittad igen och sjukdomen kan ligga latent i kroppen innan den bryter ut. Men bara en av tio som är smittad av tbc blir sjuk.

– Vi vill ta reda på varför en del inte blir särskilt sjuka när de smittas. Deras immunförsvaret verkar kunna oskadliggöra bakterien men vi vet inte riktigt varför. Min viktigaste frågeställning är att försöka ta reda på vad det är som gör att bakterien vid tbc oskadliggörs hos dem men inte hos andra. Om vi kan lyckas ta reda på det kan vi hitta helt nya sätt att förhindra svår sjukdom och förhoppningsvis se liknande mekanismer hos dem som har haft covid-19, säger Maria Lerm.

BAKGRUNDEN TILL TEORIerna är att tbc-bakterien överlever i vita blodkroppar, som finns i lungan. Cellerna har normalt förmåga att döda bakterier, men förmågan kan hämmas av tbc-bakterier. När man får in tbc-bakterier i kroppen uppstår en dragkamp mellan cellerna och bakterien. Teorin är att om cellerna är gynnsamt omprogrammerade via epigenetiska mekanismer så blir vi inte sjuka av tuberkulos.

– Generna kan slås på och av genom en epigenetisk förändring. Det epigenetiska immunminnet är helt annorlunda än det immunminne som ligger till grund för de vacciner som finns i dag. Mitt mål är att förstå ännu mer kring den här processen och försöka beskriva hur celler som utsatts för mykobakterier, som är den bakterie som orsakar tbc, kommunicerar med andra celler, säger hon.

Denna kunskap kan sedan översättas och användas i studierna kring covid-19.

– Om vi förstår hur lungorna är skyddade kan vi ta fram något liknande för att härma skyddet. Min dröm är att vi kan använda vår information till att designa nya preventionsmetoder mot tbc. Jag tror att mycket av min forskning kan användas för att hitta strategier för att skydda befolkningen mot allvarlig covid-19.

TEXT MALIN BYSTRÖM SJÖDIN

FOTO PETER HOLGERSSON

Tack vare dina gåvor är denna forskning möjlig.

För några månader sedan blev **MARIA HARTMAN**, 31 år, trött, andfådd och orkeslös. Några veckor senare stod det klart att hon hade drabbats av en kronisk lungsjukdom. Nu har hon samlat in pengar till forskning.

”Jag försöker leva som vanligt”

Maria Hartman är skådespelare och musikalartist. Hon inledde sommaren med att arbeta på Astrid Lindgrens värld i Småland men förlorade jobbet när parken tvingades stänga på grund av covid-19 situationen som råder.

– Det var tråkigt och inte vad jag hade tänkt. Jag fick åka hem till Stockholm i stället, berättar hon.

Maria är rädd för att själv smittas av viruset. Hon bär nämligen på en ovanlig lungsjukdom som sannolikt skulle bli sämre om hon drabbades.

– Det var i november förra året som jag blev dålig. Jag hade ofta hjärklappning och var väldigt andfådd. Jag trodde att jag var utmatad efter en intensiv sommar. Men det visade sig vara en lungsjukdom.

Ett EKG på Marias hjärta visade avvikelser.

– Jag fick diagnosen PAH, en kronisk lungsjukdom. Jag trodde att jag skulle dö. Men

Personligt

Maria Hartman

Ålder: 31.

Bor: Stockholm.

Gör: Skådespelare och musikalartist.

Familj: Pojkvännen David och föräldrar i Uppsala.

nu vet jag att det går att leva med sjukdomen, konstaterar Maria.

PAH, pulmonell arteriell hypertension, innebär att lungornas blodkärl blir för trånga. Blodtrycket i lungorna blir onormalt högt på grund av att samma volymblood försöker pressa sig fram genom allt trängre kärl. Det i sig kan göra att hjärtat får jobba hårdare och den drabbade blir trött för minsta lilla. Sjukdomen går att behandla med läkemedel men är kronisk och livslång.

– Jag försöker inte begränsa mig utan orkar i stort sett lika mycket som innan. Men jag måste vara noga med uppvärmning och nedvarvning, äta sunt och sova bra.

Sommaren har varit annorlunda för Maria med tanke på covid-19.

– Jag är rädd för att smittas, för jag vet inte hur mina lungor skulle påverkas. För att undvika smitta har jag valt att begränsa mina kontakter och inte vara bland för många människor.

För att stötta forskningen kring PAH startade Maria i samband med sin födelsedag en insamling till Hjärt-Lungfonden via Facebook.

– Det var ett enkelt val med tanke på den diagnos jag själv är drabbad av. Jag hoppas att det forskas mer inom PAH. Det behövs mer grundforskning och information om vad man kan göra själv för att ha ett bra liv, säger hon.

STÖTTA!

Starta en egen via egen insamling på: hjart-lungfonden.se/Egen-Insamling

TEXT MALIN BYSTRÖM SJÖDIN FOTO PRIVAT

Lös Hjärt-Lungfondenkrysset!

Vinn professor Mai-Lis Hellénus kokbok *Livsviktigt!* med 100 recept för ett friskt och långt liv.

Gör så här: Skicka in lösningen senast den 20 oktober.

E-post: Mejla nyckelorden i de **tonade rutorna** till korsord@hjärt-lungfonden.se Kom ihåg att ange ditt namn, din postadress, ditt telefonnummer och din e-postadress.

Vykort: Skriv nyckelordet på ett vykort, komplettera med namn och adressuppgifter och skicka till: Hjärt-Lungfondenkrysset, Hjärt-Lungfonden, Box 5413, 114 84 Stockholm

Nyckelordet i förra krysset:

Ett hälsosamt val av utflyktsmål

Vinnare: Birgitta Dahl Persson,

Varberg

Gunilla Sandgren, Järvsö

Inga Andersson, Gullspång

Nils Kulp, Växjö

Laila Öhlin, Norrköping

Sören Hill, Knivsta

Rigmor Bengtsson, Falkenberg

Maria Granevald, Malmberget

Birgitta Båveryd, Uppsala

Walter Münger, Fagersta

Grattis!

Vinn Mai-Lis Hellénus
kokbok *Livsviktigt!*

				DÅ TAR MAN SIKTE PÅ SKO- GENS HÖG- DJUR		HAR HU- VUDET PÅ SAKT	MANS- GRIS	VERKAR TILL- PLAT- TANDE		EN DETALJ I SJÄLVA VERKET	PÅSTÅR
				HÄMNAR I SMÖ- RET		NATUR- LIGA KANALER		I DET LEVER MÅNGA			KLARAR
				STOR AVER- SION						MENA	
				ÄR MOUNT EVEREST				LIKILTIG ÄR MÅ- LAREN			
HON I WEST SIDE STORY		PISTOL- TILL- VERKARE	VÄXER I TAPP- FORM	INBJU- DAN		ARMÉ		SES I SOPPKÖK HOPPSAN			RAPACE
TYST INFOR- MATION						TRYCK		FICK EJ DANSK PRINS		DALIGA RENOVE- RINGS- OBJEKT	HAR KNORR I SLUT- ÄNDEN
			KLENT FILOSO- FERADE PLATON I					ÖVERTAG KAN VISA TÄNDER- NA			
FILMER- NAS ROBERT DE ...				UNDER STJÄR- NORNA		ÄR HA- VETS VÅG	TROL- LERI- TANT		Marie	DOKTOR BOND MÖTTE	DET KNAST- RAR PÅ GÅNG
PAS- SERA											STYRA
MISS- BEDÖM- NING		OVAN- LIGA	OCH EFTER- SOM		PÅMIN- DE OM		TVÅ I GAMLA ROM FATTA	KIPLING- REPTIL		POLRIKT- NING MÖRKA	
TUR- STENS HUSS					VATTEN- GUD						FELFRITT KORT DISNEY- LAND
			SIST I RÄTT	ÖBERG LINJAL- MÅTT				INFRA- RÖTT	Ö FÖR HENÅ- MÖ		
VAKEN						I VAR MANS MUN				ÄR JU INGEN MATCH	
KAN MAN PANN- KAKOR	BOU- QUET				BÖNA		RÄKNAS VÄL FRIDOLFS SELMA SOM				

Forskningen kraftsamlar mot covid-19

Hjärt-Lungfondens särskilda satsning på anslag till forskning på covid-19 kopplat hjärt- och lungsjukdom har blivit en stor succé.

– Intresset från forskarvärlden har varit överväldigande. Vi fick 132 ansökningar, mycket fler än förväntat, och våra experter har nu valt 26 projekt som vi kommer att stödja. Det är väldigt tillfredsställande att snabbt kunna skjuta till pengar till angelägen forskning om covid-19, säger Kristina Sparreljung, Hjärt-Lungfondens generalsekreterare.

Forskning för Hälsa lyfter här fram tre av de

26 projekten, som sammantaget får dela på drygt 9 miljoner kronor.

I fondens andra informationskanaler, exempelvis på vår hemsida, kan du läsa om fler.

TEXT NILS BERGEÅ

Tack för ditt bidrag till denna viktiga forskning!

Klinisk studie kartlägger covid-patienter i Umeå och Örebro

Varför slår covid-19 så hårt mot vissa individer – men inte mot andra? En klinisk studie på covid-patienter i Umeå och Örebro vill hitta svaret.

Studien har fått stöd i Hjärt-Lungfondens särskilda satsning på covid-forskning och har en bred ansats för att studera sjukdomsmekanismer. Prover ska tas på covid-19-patienter, både inlagda och sjuka som befinner sig hemma. Virusmängden i övre luftvägarna mäts och blodprov tas där

man analyserar markörer för bland annat inflammation och immunsvaret. Utfallet kopplas sedan till patientens kliniska bild, behovet av syrgas, intensivvård med mera.

Prover tas inte bara under vårdtiden utan även vid senare återbesök. Då ska även lungfunktionen mätas och livskvaliteten följas upp via en enkät. Personernas immunitet kartläggs med upp till fem års uppföljning.

– Det är oerhört viktigt att bedriva den här typen av forskning för att förstå sjukdomsmekanismerna och därmed kunna utveckla effektiva behand-

lingar. Det är speciellt viktigt för de med ökad risk för allvarlig sjukdom som äldre och hjärt-lungsjuka. Eftersom vi följer immun- och antikroppssvaret under lång tid kommer vi troligen kunna svara på frågan om immunitetens längd, säger Clas Ahlm, professor vid institutionen för klinisk mikrobiologi, Umeå universitet, och studieansvarig.

Läkemedel testas med hjälp av lungmodell

Anna Wernstedt Överbys och andra forskare i Umeå vill ta reda på om ett godkänt cancerläkemedel har effekt på covid-infektion. I projektet kombineras forskning i en labbmodell med studier på covidpatienter.

Vaccin- och läkemedelsutveckling tar lång tid. Ett snabbare sätt att hjälpa covid-patienter under den pågående epidemin kan därför vara att utvärdera om läkemedel som redan är godkända

mot andra sjukdomar kan ha effekt. Anna Wernstedt Överbys forskargrupp vid Umeå universitet använder i laboratoriet en unik primär tredimensionell lungcellsmodell som de kan infektera med coronavirus. I modellen studerar de virusinfektionen och cellernas svar på detaljerad nivå.

Nu vill de använda modellen för att testa om ett befintligt läkemedel mot cancer kan ha effekt vid covidinfektion. Läkemedlet påverkar ett av de proteiner som viruset använder för att infektera nya celler.

Samtidigt genomför forskarna

en klinisk läkemedelsstudie med samma preparat på covidpatienter med stöd av ett läkemedelsföretag. Anna Wernstedt Överbys forskningsprojekt är därmed vad som brukar kallas translationellt: Resultat från experimentell forskning förs över till vården för att snabbt ge tillämpad patientnytta.

SCAPIS kan ge ledtrådar om riskfaktorer vid covid-19

Forskare planerar att använda den stora befolkningsstudien SCAPIS för att hitta särskilda riskgrupper vid covid-19-infektion.

Forskarna vill länka samman SCAPIS-kohorten med Folkhälsomyndighetens covid-19-register, Svenska intensivvårdsregistret och andra nationella register.

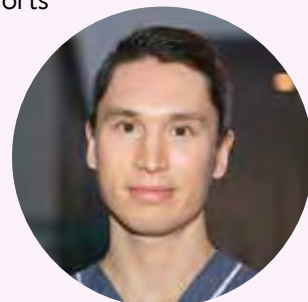
De kartläggningar av hjärta, kärl och lunga som SCAPIS-deltagarna har genomgått är världsunika i sin detaljrikedom. Genom att identifiera studie-

deltagare som drabbats av covid-19 kan hoppas forskarna kunna lära sig mer om vilka olika hjärt-, kärl- och lungparametrar som är riskfaktorer vid covid-19.

– Tidigare studier har visat på samband mellan hjärt- och lungsjukdom och risken att utveckla allvarlig covid-19-sjukdom. Det råder dock osäkerhet om vilka tillstånd och nivåer av faktorer, exempelvis högt blodtryck och övervikt, som medför en ökad risk. Det här vill vi få större klarhet i genom studien, säger Peter Ueda, forskare vid Karolinska institutet och huvudansvarig för projektet.

SCAPIS är en av de mest omfattande studierna av hjärta, kärl och lunga som genomförts i världen.

30 000 studiedeltagare mellan 50 och 64 år från hela Sverige genomgick omfattande undersökningar av hjärta och lunga under åren 2014-18. Hjärt-Lungfonden är studiens huvudfinansier.

För första gången någonsin går Hjärt-Lungfondens Stora forskningsanslag till forskning om hjärtsjukdomar hos barn.

MARIE WAHREN-HERLENIUS vid Karolinska institutet tilldelas 15 miljoner kronor under tre år.

”Ett lyft för forskningen om barnhjärtan”

STORA FORSKNINGSANSLAGET är Hjärt-Lungfondens största och mest prestige-fyllda anslag. Det är dessutom Sveriges största anslag inom hjärt-, kärl- och lungforskning alla kategorier. Det gick inte att ta miste på glädjen

hos årets anslagsvin-nare Marie Wahren-Herlenius när hon fick anslagschecken i juni.

– Det här är så värdefullt! Det bedrivs inte alls lika mycket forskning om de här sjukdomarna jämfört med andra, mer utbredda hjärt-kärl-sjukdomar. Därför är

varje ny studie viktig och kan tillföra ny, avgörande kunskap. Det här kan betyda mycket för fram-tidens hjärtsjuka barn, säger hon.

Genom kliniska och experimentella studier ska forskargruppen kartlägga mekanismerna bakom barnhjärtssjukdomar som uppstått på grund av inflammation.

En av sjukdomarna är ett ofta livshotande tillstånd hos barn, kongenitalt hjärtblock (CHB). Mödrar till barn som riskerar få hjärtblock har ofta en reumatisk sjukdom som SLE eller Sjögrens syndrom och har utvecklat en typ av autoantikroppar. Under graviditeten passerar antikropparna moder-kakan och kan påverka barnet. I värsta fall orsakar antikropparna inflammation av AV-noden i barnets hjärta som leder till att vävnaden fibrotiseras och kalkomvandlas. Hjärtblock utvecklas dock

MEDFÖDDA HJÄRTSJUKDOMAR

- Varje år föds omkring 1 200 barn med hjärtfel i Sverige.
- Tack vare forskning och metodutveckling har överlevnaden till vuxen ålder för barn med medfödda hjärtfel ökat från 65 procent 1960 till 95 procent 2018.
- Antalet vuxna i Sverige med medfött hjärtfel uppskattas vara knappt 50 000 personer.
- All barnhjärtkirurgi i Sverige utförs vid två enheter – i Lund och Göteborg.
- Varje år genomförs cirka 600 barnhjärtoperationer i Sverige.

KÄLLA: SOCIALSTYRELSEN OCH KVALITETSREGISTRET SWEDCON.

bara hos ungefär en av 20 gravida som har antikropparna.

De barnkardiologer som deltar i projektet har tillsammans med Marie Wahren-Herlenius utvecklat ett övervakningsprogram där gravida mödrar som har antikropparna kallas till sjukhuset med jämna mellanrum för kontroll av barnets hjärta. En ny utveckling är att kvinnorna får med sig enkla Doppler-apparater som de kan använda för att lyssna på barnets hjärtljud hemma. Om mamman upptäcker oregelbundenheter i barnets hjärtljud kan behandling med antiinflammatoriska steroider ges. Då är det relativt bråttom, ett hjärtblock kan utvecklas på några dagar.

Hittills är erfarenheten att så gott som alla barn i övervakningsprogrammet överlever. I och med anslaget hoppas Marie Wahren-Herlenius kunna skala upp programmet till nationell nivå.

– Vi behöver också bättre förstå vad som händer hos barnen som drabbas. Anslaget ger oss möjlighet att göra stora molekylära analyser. Vi hoppas hitta nya biomarkörer som gör att vi bättre kan fånga upp särskilda riskgraviditeter. Det kan göra att vi kan förfinas övervakningsprogrammet. I bästa fall kan de molekylära studierna bana väg för mer specifika behandlingar som kan ges profylaktiskt.

Marie Wahren-Herlenius studerar också Kawasaki sjukdom, en kärlsjukdom hos barn som också orsakas av inflammation. Sjukdomen är högaktuell eftersom det finns indikationer att covid-19-infektion kan öka risken att utveckla sjukdomen. I tidigare studier har hon och hennes kollegor kunnat visa att en särskild gen är viktig vid utveckling av

både CHB och Kawasaki sjukdom.

– Vi vill titta närmare på den här genen och lära oss mer om dess biologiska funktion. Sedan har det faktiskt inte gjorts någon epidemiologisk studie av Kawasaki sjukdom i Sverige på 20 år. Vi behöver ny kunskap om sjukdomens utbredning och vi planerar därför en sådan studie, säger Marie Wahren-Herlenius.

På senare tid har Stora forskningsanslaget delats ut av Prins Daniel och Hjärt-Lungfondens generalsekreterare Kristina Sparreljung vid evenemang för givare på olika platser i landet varje år. I år skulle det skett i Malmö, men som så mycket annat coronavåren 2020 fick ceremonin denna gång bli annorlunda. Utdelningen hölls istället på Hjärt-Lungfondens kansli och sändes live via Facebook i början av juni. Sändningen kan ses i efterhand på fondens hemsida: www.hjart-lungfonden.se/forskning/vara-anslag/stora-forskningsanslaget/2020/

Kristina Sparreljung är glad över att angelägen forskning inom om barns hjärtsjukdomar för första gången kan dra nytta av fondens mest prestigefyllda forskningsanslag.

– Ytterst är det här alla våra fantastiska givares förtjänst. Det föds i genomsnitt tre barn per dygn med hjärtfel i Sverige och det är tre barn för mycket. Marie Wahren-Herlenius forskning kan leda till säkrare diagnos, bättre undersökningsmetoder, tidigare upptäckt av skador och nya effektiva behandlingsmetoder av mycket allvarliga inflammatoriska tillstånd i barns hjärtan, säger hon.

TEXT NILS BERGEÅ FOTO TINTIN VIDHAMMER

Tack för ditt bidrag till denna viktiga forskning!

Forskningens mål, barns hjärtsjukdom:

Det föds i medeltal tre barn med hjärtfel i Sverige varje dygn. Det kan exempelvis handla om missbildningar, hjärtmuskelsjukdomar eller hjärtrytmrubbningar.

Forskningens mål är att ge oss en djupare förståelse av de bakomliggande orsakerna. Via bättre diagnos och behandling – från fosterstadiet och upp i åldrarna – ska forskningen bidra till att hjärtsjuka barn kan leka och leva som alla andra.

LÄS MER OM Marie Wahren-Herlenius forskning i Hjärtrapporten 2019. Den finns att ladda ned på hjart-lungfonden.se

Manicken som hjälper Lasse att leva

LASSE ÅBERG, 80, är inte bara folkkär skådespelare, filmskapare, formgivare, konstnär och samlare av Walt Disney-prylar. Han är också hjärtpatient.

Ironiskt nog var det när Lasse Åberg hade spelat in filmen Hälsoresan som han kände att något var fel.

Kroppen fungerade inte som vanligt.

– Jag kände hur hjärtat hackade och jag var väldigt trött för jämnan. På sjukhuset

upptäckte läkarna att jag hade en hjärtarytmi som påverkade sinusknutan. Jag genomgick elkonvertering, alltså elchocker. Allt gick bra och det var en väldigt skön känsla efteråt, en befrielse, berättar Lasse Åberg.

Men snart började hjärtat ”mucka” igen. Efter en ny konvertering bestämde läkarna att Lasse borde få en pacemaker.

Så blev det, Lasse fick sin ”manick” implanterad och efter operationen har han levt ett ganska normalt liv.

– Den här fantastiska lilla manicken har gjort att jag lever idag. Den har fått mig att förstå hur viktig forskningen är. Pacemakern uppfanns ju och utvärderades av svenska forskare på 1950-talet med finansiering från bland annat Hjärt-Lungfonden, säger han.

Till en början fick Lasse Åberg den blodförtunnande medicinen Waran som kräver regelbundna kontroller på sjukhus. Idag tar han istället det modernare läkemedlet Pradaxa som han döpt om till ”pladaska”. Nu räcker det med årliga kontroller. För knappt två år sedan bytte han ut sin pacemaker mot en ny.

Idag är Lasse en pigg nybliven 80-åring som beskriver sin respektabla ålder som ”det nya 50”. Han spelar tennis, cyklar och tar långa promenader.

I samband med bemärkelsedagen i maj sändes den biografiska dokumentären ”En ängslig gosses memoarer” om Lasse Åberg i två delar på SVT. Brödrostkontrollanten Stig-Helmer Olsson och balla Trazan Apansson dyker förstås upp i programmet som summerar ”de 80 första åren”.

– Det inleds lite pompöst med att jag ryter som

MGM-lejonet Leo. Dokumentären tar upp olika saker som jag gjort och jag tycker att den fångar många ganska bra samtal. Men en hel del intressant blev förstås bortklippt, säger han.

Hur hanterar du tillvaron som riskgrupps-person under covid-19-epidemin?

– Det har inte påverkat mig så mycket, jag har ju ändå jobbat hemma större delen av livet. Social distansering ger mig ingen ångest. Den största förändringen är nog att jag inte går till Ica själv utan låter sonen och svärdottern göra det. Några utställningar, en musikal och två bananbandskonserter har ställts in eller skjutits på, säger Lasse Åberg.

När han fyllde 80 i maj blev det ändå en spelning med Electric Banana Band – hemma i Lasses trädgård i Bålsta.

– Trots coronatiderna blev det ett rejält trädgårdsfirande med bandet på 1,5 meters avstånd och massor av gratulationer och blommor, berättar Lasse Åberg.

TEXT NILS BERGEÅ

“Take care of your heart”. Hjärt-Lungfonden har tagit fram ett vykort efter en litografi av Lasse Åberg från Åbergs Museums samlingar.

PACEMAKERNS HISTORIA

- Pacemakern är en svensk uppfinning som har hjälpt miljontals hjärtsjuka människor att leva ett normalt liv.
- 1958 byggde den svenske uppfinnaren Rune Elmqvist under stark tidspress världens första pacemaker. Brådskan bestod i att patienten Arne Larsson hade en livshotande hjärtsjukdom och befann sig i ett kritiskt tillstånd.
- Kirurgen Åke Senning utförde pionjäroperationen på Karolinska sjukhuset där pacemakern implanterades på Arne Larsson. Pacemakern gick sönder efter några timmar, men lyckligtvis hade Elmqvist tagit fram två prototyper. Den andra opererades in följande dag och visade sig fungera. Arne Larsson överlevde både Åke Senning och Rune Elmqvist.
- Pacemakerns genombrott möjliggjordes av bidrag från bland andra Hjärt-Lungfonden.

A portrait of Mattias Eliasson, a man with short brown hair and glasses, wearing a dark blue suit jacket over a light blue shirt. He is smiling and looking towards the camera. The background is a blurred green park with trees and a path.

”Naturen är ett andningshål”

VI PÅ HJÄRT-LUNGFONDEN

Mattias sitter sällan still

Efter ett år på Hjärt-Lungfonden har Mattias Eliasson redan en central roll på ekonomiavdelningen. Jobbet som Business Controller gör att han har ett finger med i spelet i alla delar av organisationen. Det handlar om allt från att bistå ledningsgruppen med prognoser och rapporter, till att ta stötta verksamheten på olika sätt.

– Man kan väl säga att jag är lite som en länk mellan verksamheten och ledningsgruppen. Jag gillar att vara ute bland kollegorna och se vad som händer på de olika avdelningarna. Jag är inte den som vill sitta på min stol och köra mitt eget race, säger Mattias med emfas.

Mönstret går igen även på fritiden, då Mattias trivs som allra bäst när han är aktiv.

– Jag sitter sällan still, jag gillar att vara ute och röra på mig. Umgås med vänner, gå på konserter, äventyrsresor, vara ute i naturen. Naturen är ett andningshål, säger Mattias.

Efter några år som redovisningsekonom och controller

i stora utländska koncernbolag kände Mattias att han ville gå vidare. Att det blev just Hjärt-Lungfonden var en kombination av tillfälligheter och en växande vilja att jobba med välgörenhet.

– Jag kände att jag ville använda mina kunskaper och erfarenheter till att bidra till samhällsnyttan, och jag var sugen på att göra någonting kopplat till välgörenhet. Och då dök den här möjligheten upp, där man sökte någon med precis min profil. Det slutade med att jag fick jobbet, och det är jag väldigt glad för.

Att Mattias dessutom har en personlig koppling till hjärt-lungsjukdom spelade också in.

– Min lillasyster föddes med enkammarhjärta, så med detta i bagaget känns det extra bra att jag hamnade på Hjärt-Lungfonden. Att jag är på ett ställe där jag kan bidra till att hjälpa andra som min lillasyster. Det är något man verkligen kan vara stolt över, säger Mattias.

TEXT KRISTOFER KEBBON FOTO TINTIN VIDHAMMER

ANNA NORHAMMAR, adjungerad professor i kardiologi vid Karolinska Institutet och överläkare vid Capio S:t Görans sjukhus, svarar på frågor kring diabetes och covid-19 infektion.

Vilket är ditt bästa råd till de som har diabetes och är oroliga för att smittas av covid-19?

– Att vara försiktig och följa råden från Folkhälsomyndigheten. Tvätta händerna, undvik sociala kontakter utanför familjen, håll distans och sträva efter att ha ett bra blodsocker. Se över ditt vaccinationsskydd för andra sjukdomar som kan förvärra ett insjuknande, som vaccination mot influensa och pneumokocker. Fortsätt ta ordinerade preventiva hjärtläkemedel.

Vilken är den största riskfaktorn hos någon med diabetes för att drabbas av covid-19?

– Det svåra är att ingen riktigt vet det i nuläget, men en kombination av många andra samtidiga riskfaktorer som har varit obehandlade utgör nog en större risk, samtidig rökning, hög ålder och okontrollerad hypertoni verkar också ogynnsamt. Generellt vet vi att när en person med diabetes blir sjuk i en infektion har de en svårare utgång. Det beror på stress och att immunförsvaret påverkas. Det gör att insulinbehovet ökar och blodsockernivån stiger.

Är det samma risker för en person med diabetes typ-2 som för någon med diabetes typ-1?

– Tyvärr har forskare i Sverige inte kunnat kartlägga det ännu. Generellt sett

Anna Norhammar, adjungerad professor i kardiologi vid Karolinska Institutet, uppmanar alla med diabetes att vara försiktiga och utgå från råden från våra myndigheter kring covid-19.

är det extra många fler med typ-2 diabetes som verkar vara drabbade.

Några råd till någon med diabetes?

– Försök röra på dig, ät bra och försök att inte oroa dig. Sluta röka och ha en bra egenkontroll och ha en färdigpackad necessär med nödvändiga mediciner, insulin och blodsockermätare om du skulle behöva akut sjukhusvård.

Hur ska någon som är gravid och har typ-1 eller typ-2 diabetes agera?

– Man ska vara försiktigt, tills vi vet mer. Det gäller både typ-1 och typ-2 och de med graviditetsdiabetes. Särskilt om du samtidigt har andra riskfaktorer, som högt blodtryck eller övervikt. Håll distans, undvik närhet med personer utanför närmaste kretsen för att undvika att bli smittad.

TEXT MALIN BYSTRÖM SJÖDIN

FOTO SUSANNE KRONHOLM

TIPS!

Det finns en längre version med Anna Norhammar på [hjart-lungfonden.se](https://www.hjart-lungfonden.se)

Följ oss gärna på Facebook

I sociala medier kan du följa senaste nytt från Hjärt-Lungfonden. Som när vår generalsekreterare Kristina Sparreljung fick ta emot insamlingen från AIK fotboll för att hedra Ivan Turinas minne.

twitter.com/hjartlungfonden
facebook.com/hjartlungfonden
instagram.com/hjartlungfonden

TRE FRÅGOR TILL ...

Docent **ANDREAS CLAESSON** som leder en av världens första studier där hjärtstartare flygs ut med hjälp av drönare till personer som drabbats av plötsligt hjärtstopp.

Berätta lite om studien och varför den är viktig.

– Cirka 90 procent av alla som drabbas av plötsligt hjärtstopp dör idag. Majoriteten av fall sker i hemmet där inga hjärtstartare finns på samma sätt som i publika miljöer. Vi måste därför hitta nya metoder för att förbättra situationen. Vi har i tidigare studier sett att drönare har en stor tidsmässig potential jämfört med ambulans, vi kan vara på plats inom en till fyra minuter efter ett 112-larm. Studien som är den första i sitt slag i världen är ett långsiktigt samverkansprojekt mellan ett stort antal aktörer och vi skall nu pröva om denna metod är genomförbar i verkligheten. Från juni till september flyger drönarna skarpt som komplement till ambulans i Kungälv, Torslanda och Fiskebäck.

Vad hoppas ni uppnå?

– Vi har nu tillsammans med Everdrone AB och SOS Alarm totalt tre drönarsystem som är fullt integrerade med larmcentralen och redo att larmas ut under fyra månaders tid. Vi tror att vi kommer kunna visa att detta verkligen är genomförbart och något som kommer finnas kvar i framtiden. Att vi kan komma fram tidigt, kanske flera minuter före ambulansen.

Vad blir nästa steg, om studien ger bra resultat?

– Efter detta första unika steg med att visa att vi kan få fram drönare med hjärtstartare till platsen i ett tidigt skede vill vi pröva effekten av interventionen. Om hjärtstartaren anländer de första minuterna framförallt i människors hemmiljö, vad är då effekten jämfört med att vänta på ambulans?

TEXT NILS BERGEÅ FOTO MARIE ULLNERT

Personligt**Andreas Claesson**

Gör: Ambulanssjuksköterska och docent, Hjärtstoppscentrum, Karolinska institutet.

Bor: Floda utanför Göteborg.

Familj: Fru och tre pojkar.

Fritidsintressen: Löpning, vattenlivräddning.

Drivkraft: Åratal av larm och uppdrag inom ambulanssjukvården där jag och mina kollegor har kommit fram för sent.

